

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-—.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petlitrstica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inzerat. prejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštnine proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Stev. 410.

V Ljubljani, v sredo dne 16. oktobra 1912.

Leto II.

Vojna na Balkanu.

Gospodarska katastrofa.

Balkanska vojna je gotovo dejstvo: po odgovoru balkanskih vlad in turške porte na mirovno posredovanje velevalisti je bila usoda miru zapечатena. Včeraj pa je Grška nemeneč se za garancijo evropskih držav anektirala Kreto in s tem brez formalitet in ceremonij napovedala Turčiji vojno. Krečanski poslanci, ki jim je Grška vlada še pomladi z oboroženo silo zabranila vstop v atenski parlament, so nemoteni prišli v zbornico; ministrski predsednik Venizelos jih je v imenu vlade pozdravil in izjavil, da je za Grško in Kreto en sam parlament — v Atenah. Nedvomno je, da je samolastni korak grške vlade v popolnem soglasju z ostalimi balkanskimi kabineti in da je počila na Balkanu splošna vojna.

Še preden se je balkanska vojna začela — ljute in krvave praske ob črnogorski meji so omejevale na tesno ozemlje, na skromne množine vojaštva in so za razvite balkanske vojne neznatnega strateškega pomena —, še preden je izbruhnila balkanska vojna, je Evropa že okusila njene grenke sadove in težka gospodarska kriza preti uničiti ugodno konjunkturo.

Na pariški borzi so minule dni doživeli »črni petek«, kakor ga ne pomnijo izza francosko-nemške vojne in v Berlinu, na Dunaju in v Peterburgu so silni polomi kurzov razdeljali mnogo premoženj. Divja panika se je lotila borzijancev in spekulanti prodajajo za slepo ceno, z ogromno izgubo papirje, ki so jih bili pokupili, da rešijo, kar se še rešiti da. Vsa mirovna zagotovila borznih komisarjev so kakor blažev žegen in finančno posredovanje velikih bank je kakor kaplja v morje. Tuintam si je že nekaj od sreče ogoljufanih borzijancev prestriglo nit življenja.

Ce bi bila udarjena samo borza, bi se ne žalostili nad strašnim udarcem. Že nekaj let je borza razuzdano rajala. Ogromni dobički, ki jih je navalil velikemu kapitalu drednotski militarizem, so otvorili na borzi hitro polko in poleg spekulantov po poklicu so fabrikantje in trgovci, uradniki in obrtniki, agrarci in farji kakor obsedeni kupovali akcije, ki so obetale silne dobičke. In izkušnjave je bil blizu: velike banke so po vsej državi razprostrle goste mreže filialk in vsaka filialka je postala vaba za spekulacijo. Nezmiselnost so se dvigali kurzi in vrtoglave višave in cene delnic so izgubile ravnotežje s svojo resnično vrednostjo z divljenjami. Gotovi državni papirji so se umikali nezanesljivim spekulativnim papirjem in državne rente s fiksnim obrestovanjem so pešale. Da se podere in sesuje ta nesolidna zgradba na kup, o tem ni bilo nobenega dvoma, da se zgodi neizogibna katastrofa tako nenadno in tako strašno, niso slutili niti najtreznejši opazovalci.

Ampak žal, da udarec ne doseže le borze. Kedar borza prešerno vriska, spravljajo borzijanci ogromne dobičke sami, kedar borza žaluje, jokajo tudi tisti, ki niso bili deležni lepih časov. Rente so v času nebrzdane spekulacije padale, ker je kapitalist imel raje akcijo kakor trdno državno zadolžnico. Zdaj ko so kurzi akcij polomljeni, pešajo tudi rente, pešajo tisti čas, ko dela finančni minister nove

dolgove, da plača nove kanone in nove barke. Kaj je tega, ko je finančni minister prodajal štiridestotne rente še po 100 kron; danes dobi zanje le še po 83 K 15 vinarjev. Če izda država za 180 milijonov državne rente, dobi zanje v štetem denarju le še 83 milijonov, za 17 milijonov manj kakor pred nekaj leti. Mal dobiček za državne odruhe Rothschildove sorte, neznosno breme za davkoplačevalca!

Ampak državne izgube vsled poloma na borzi za avstrijsko prebivalstvo niso še najhujše. Če padajo kurzi industrijskih papirjev, so v tem izražene črne slutnje borzijancev. Naši industriji se že tedaj, ko je borza kazala veselo in samozadovoljno obličje, ni godilo preveč dobro: Če so imele železarne in tovarne za stroje dela čez glavo, so predilnice, tkalnice in usnarje že doslej prav težko razpečevale svoje blago in stavbno obrt je dušila visoka obrestna mera in denarna tesnost. Zdaj je celo borzi pošlo veselje in izginilo upanje, zakaj vojna pomenja, da gre blago še težje v denar in da je s kreditom še bolj tesna! Polom borze oznanja delavstvu grenke sadove balkanske vojne še preden se je začela: malo dela, odpust, brezposelnost in majhne plače!

In ko se na efektivni borzi rušijo rentni in akcijski kurzi, gredo cene na blagovni borzi v višavo. Aristokratska gospoda, z zlatom težko otovorjena, kupuje oves in žito v opravičenem upanju na dobičkanosno vojaško dobavo. Vojna pomenja za delavstvo brezposelnost in nizke plače ter neznosno draginjo.

Že danes propadajo velike trdke in obsežna podjetja, ko še ni govora o svetovni vojni, ko še ne grme topovi ob Marici in ob Vardaru. Kaj bo, če se uresniči bojzani? Če izvedejo mogotci svojo strašno grožnjo in nas zavoljo Sandžaka poženejo v katastrofo. Vsa nezmerna beda sedanje družbe bi neznansko narasla, vse pridobitve delavstva bi šle pod nič! Naš interes je mir!

Balkanski socialisti proti vojni.

Socialni demokratje v balkanskih državah se obračajo do javnosti s planetičnim protestom proti vojni.

»Vojna je pred durmi in morda bo že dejstvo, ko izidejo te vrstice. Proletarci nimajo ničesar pridobiti od pustolovščin. Pri eventualni razdelitvi Turčije pogoltno velikokapitalistične velevalisti levji del. Avstrija v Solunu, Rusija ob Bosporu in v Anatoliji, Anglija v Arabiji, Nemčija v ostalem delu Anatolije, Italija v južni Albaniji. Tako podoba bo imel zemljevid ob polomu Turčije in s tistim dnem, ko bo ta zemljevid veljaven, je konec neodvisnosti balkanskih držav. Militarizem in monarhistična avtokracija udušita politično in javno svobodo balkanskih narodov. Iz turške zmage pa bi vnovič vzplamtel mohamedanski fanatizem, vnovič bi dvignila glavo reakcija in uničeno bi bilo majhno število reform, s tolikimi žrtvami izsiljenih od Turčije. Avstrija in Rusija pa bi imeli dobiček od poraza balkanskih držav in bi razširili svoje pokroviteljstvo. Vzora narodne enotnosti, ki ga navajajo balkanski nacionalisti v opravičenje vojne, socialisti nikar ne pobi-
jajo, ampak kako bodo videli Turki, Grki, Bol-

gari, Albanci itd., ki so postali žrtev osvojevalcev, uresničeno svojo narodno enotnost? V resnici ni argument narodnosti nič drugega kakor pretveza za pravi vojni nagib: teženje po teritorialnem razširjenju.

Toda tudi Turki imajo odgovornost ob vsej dvoreznosti evropske diplomacije, ki nikdar ni hotela resnih reform v Turčiji. Turško vladanje označuje popolno nedostajanje resnične svobode in enakosti za narodnosti, nedostajanje varnosti življenja, imovine in pravic državljanov, nedostajna pravičnost justice in neurejena, strankarska uprava. S svojo pregovorno lenobo je povzročila Turčija izseljevanja, ropanja, napade in klanja v množicah po Anatoliji in Rumeliji. Nada, da stori temu novo vladanje kraj in konec, je razočarala. Naslednje mladoturške vlade so samo nadaljevale poplavljanje zmote. Pod prestižem navideznega parlamentarizma so z videzom birokratične centralizacije ohranile sistem raznarodovanja, zatiranja, v gotovem oziru so mladoturki celo prekosili svoje predhodnike, ki so bili vendar mojstri v političnem zavratnem umoru.

Nasproti vzoru nacionalistov postavlja oklic, kakor je izrekla že balkanska konferenca leta 1909, železno potrebo tesnega stika, ki naj zedini vsa ljudstva Balkana in bližnjega orienta brez razlike plemena in vere v kar najdemokracičnejši obliki. V Turčiji pa bi utegnile le radikalne reforme utrditi mir in redno življenje in omogočiti demokracično balkansko zvezo. Turčija bi morala dati narodnostim svoje dežele popolno enakost za njihove kulturne naprave in jezik, ustanoviti bi morala krajevne vlade in proporcionalno zastopstvo po narodnostnih elementih. Vojna pa, ki podeljuje imperialističnim elementom premoč, utegne imeti za posledico meščansko vojno, ki uduši v krvi mas ali z nazadnjaško zakonodajo socialistično gibanje, civilizacijo in človeški napredek.

Oklic sklepa: »Dol z vojno! Živela mednarodno-socialistična solidarnost!« Pod njim pa je podpis: »Socialisti Turčije in Balkana.«

Protest dunajskega delavstva.

Na Dunaju so sklicali socialni demokratje v ponedeljek zvečer shod k Wimbergerju, da protestirajo proti vojni. Shod je bil ogromno obiskan. Govorili so sodruzi dr. Adler, Seitz, Pittoni in Cingr. Soglasno se je sprejela naslednja resolucija:

»Shod protestira proti politiki kapitalističnih evropskih velevalisti, ki so s svojim prepirljivim in ljubosumnim postopanjem izzvale krvavo vojno na Balkanu in rodile nevarnost vojne med velevalisti. Shod pošilja bratske pozdrave socialno demokracičnemu delavstvu v Srbiji in Bolgariji, v Rusiji in Italiji, v Nemčiji, na Francoskem in Angleskem. Z zadoščanjem ugotavlja, da se socialni demokratje vseh dežel z vso silo zoperstavljajo vojnemu hujškanju gospodujočih razredov in svojih vlad. Zavedajoči se tega visokega poslanstva mednarodne socialne demokracije, tudi mi protestiramo, da pospešuje vlada naše dežele poostreitev razburjenja. Protestiramo, da je vnvanji minister vznemirjal Evropo z govorom, ki mora napravljati vtisk, kakor da hoče ščititi Avstrija svoje dozdevne interese v kraških gorah Sandžaka ali v ubožnih vaseh Stare Srbije celo

za ceno nevarnosti svetovne vojne. Socialni demokratje protestiramo, da se nevarna ura zlorablja v to, da se trošijo stotine milijonov za militarizem, socialni demokratje protestiramo proti slehernemu vmešavanju Avstrije v balkansko vojno. Koristi avstrijskih narodov zahtevajo mir. Socialni demokratje ne maramo, da se žrtvujejo stotine človeških trupel za puščenim skalnatim gnezdom Sandžaka, da se razprostre nad milijoni ljudi najhujša beda in da se uničijo narodnogospodarske pridobitve desetletij. Pozivamo vlado: Nikakega vmešavanja v balkansko vojno! Balkan balkanskim narodom! Ohranitev miru!«

DR. OTON BAUER:

Revščina rudarjev in oderuštvo s premogom.

(Dalje.)

Nikakor ne gre zametati meščanstva. Meščanstvo (razred kapitalistov) naj bi izšlo iz naših delavskih slojev, katerih otroci naj bi jedli lažji kruh kakor pa njihovi starši. Torej nikakor ni mogoče odobravati socialno-demokracičnega stališča, ki meri na hujškanje proti meščanstvu.

(Besede »narodnega« poslanka Rybafa na javnem shodu dne 6. oktobra v tržaškem »Narodnem domu«.)

Poglejmo si napram tem besedam, kako meščanstvo (razred kapitalistov) napravlja iz delavcev kapitaliste; kako bodo tudi slovenski kapitalisti napravili iz delavcev — kapitaliste!

Meščanske stranke obstruirajo socialno demokracične predloge.

Teh šest zakonskih načrtov je poslanska zbornica odkazala socialno-političnemu odseku. Ta odsek je sestavljal poseben pododsek, ki naj bi presojal te predloge. Tu pa se je pričela obstrukcija meščanskih strank. Trudili so se na vso moč, da bi zavlekli razpravo o socialno-demokracičnih predlogih. Za predsednika pododseka so meščanske stranke izvolile nemškega »naprednjaka« dr. Štefana Lichta. Ta gospod ni tujec v rudarstvu. Član je upravnega sveta dveh akcijskih družb, ki imajo premogokope, namreč: premogokopnega industrijskega društva, kateremu pripadajo Franc Jožefov rudnik in rudnik Lotte Marie v severno zahodni Češki, rudnik Sv. Antona in Sv. Neže blizu Falknova ter Ludwigov rov pri Rakonici; potem je tudi član rudniške družbe Monte Promina, katere last so rujavci premogovniki v Dalmaciji. Tega gospoda je »nemška narodna zveza« poslala kot zastopnika v pododsek, kjer naj bi presojal zakone, predložene po socialnih demokratih za rudarje. Že s tem so nemški nacionalci dokazali, da ne zastopajo koristi rudarjev, temveč koristi premogovniških lastnikov. In res je meščanska večina odseka zavlekla delo tako, da se je od šestih socialno-demokracičnih predlogov posvetovalo le o enem, namreč o meznem plačevanju v rudništvu. Ostalih pet predlogov niti ni prišlo v razpravo.

Meščanske stranke proti tedenskiemu izplačevanju mezd.

V ostrovsko-karvinskem in v celjskem rudniškem okrožju so se računale in izplačevale

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

(Dalje.)

Prinesla sem ji sama, ker se je šla takoj predstaviti. Ko sem se vrnila, in stopila v njeno sobo tedaj —

— Tedaj je bila že odšla? — jo je prekinila Lena glasno.

— Ne! Toda če bi bili to videli! Tu na ognjišču, oh, še sedaj bi lahko jokala... so goreli zadnji ostanki njene krasne svilene bluze. Komaj košček mi je bilo mogoče rešiti.

— Toda rešili ste vendar kak košček? — je zaklicala Lena, ki je pravilno tolmačila moj pogled.

— Škoda, le prav male koščke. In svila je bila tako lepa. Menim, da je imam še en majhen košček v košari za šivanje.

— Pokažite mi ga, prosim Vas — je prosila Lena. — Rada bi ga videla, da bi se spomnila bluze.

Gospa je stopila k omarici, na kateri so bile razstavljene najrazličnejše reči, in vzela iz predala košarico za ručno delo in po njej dolgo brskala. Slednjič nama je pokazala majhen košček svilene bluze. Bila je krasna, težka, črno-belo karirana svila in nič več nise sem dvomila, da imave pred seboj košček bluze one obleke, ki jo je imela na sebi gospa Van Burnanova, ko je zapustila Haddam.

— Da, tako bluzo je imela, — je dejala Lena, ki mi je čitala misli z obraza. — Poznam to svilo, — in jo je spravila v žep.

— Rada bi bila dala dami pet dolarjev za bluzo, — je mrmrala gospa obžalovaje. — Toda mlada dekleta današnjih dni so prav nepremišljena.

— In je dama odšla še tisti dan? sem vprašala videča, da se dobra ženica še vedno ni potolažila nad tako razsipnostjo.

— Da, — je odgovorila, — bilo je že pozno

in nisem verjela, da bi še dobila mesto. Ob-
ljubila mi je, da se vrne, ako ne bi bila sprejeta.
In ker se ni vrnila, sklepam, da je mesto le do-
bila.

— Ali veste, kam je šla? — Vam tudi tega ni povedala?

— Ne! Sicer pa so bile v tisti številki »Herald« le tri take ponudbe. Torej bi ne bilo težko najti pravo mesto. Ali hočete ponudbe pogledati? Slučajno sem številko shranila.

Seveda sem pritrčila in prinesla nama je časopis. Pregledala sem ponudbe. Prvi dve mi nista povedali ničesar, toda pri tretji mi je zastala sapa. Iskala se je družabnica za starejšo damo. Zahtevalo se je znanje strojepisja in nekoliko spretnosti v izgotavljanju oblik. V naslovu je bila navedena neka gospodična Spicer.

Kako, gospodična Spicer? To je bila vendar teta in prijateljica gospodične Althorpe, zaročenke gospoda Stone! Mnogo sem že slišala, kako ginljivo razmerje je bilo med starejšo damo in njeno nečakinjo in kako neotolažljiva je bila, ker ji je nameraval gospod Stone odvesti njeno ljubimko. Gospodična Althorpe je imela sicer svojo veliko hišo, toda preživela je velik del časa, kadar gospodične Spicer ni bilo pri njej, na njenem domu. Zatrepetala sem ob misli, da se nemara ta zločinka nahaja v tako čislani hiši.

Oglas mi je zadoščal. Ne da bi se spuščala v nadaljno razpravljanje in obljubivši, da hočem primerno odškodovati gospo Desbergerjevo za izgubljeni čas, sem z Leno odšla.

Takoj naj povem, v čem je obstojala obljubljena odškodnina. Naročila sem Leni, naj kupi bluzo najkrajše barve, ki jo dobi in naj jo nese na 9. cesto. Mislim, da je Lena moje naročilo dobro izvršila, zakaj ko se je vrnila, so se mi zdele jamice v njenih licih globokeješe kot sicer.

Trindvajseto poglavje.

Takoj, ko sem zapustila gospo Desbergerjevo, sem se napolila k gospodični Spicerjevi,

da se brez odloga prepričam, če je nesrečnica, ki sem jo iskala, v njeni hiši.

V nedeljo zvečer ob šestih seveda ni najprimernejši čas za take obiske, in v tem slučaju je bil tem manj primeren, ker sem lahko z gotovostjo pričakovala, da so pri gospodični Spicer, če je sploh doma, gostje. Gotovo sta bila v nedeljo zvečer pri njej gospodična Althorpe in njen zaročenec, če ni bila morda gospodična Spicer pri njej.

Misel, da gospodične Spicer ne dobim, me je zelo vznemirila in mir se mi je povrnil šele, ko sem slišala, da je doma.

Gospodična Spicer me je kar najljubeznivejšje sprejela in je znala svoje začudenje imenitno prikriti. Toda ne glede na njen imenitni in ljubeznivi značaj sem gojila od prvega trenutka simpatije do nje. Iz vse njene osebnosti je odsevala dobrota, vsled česar so bile njene nekdaj lepe poteze nekam ginljive.

Bili smo v velikem salonu; iz sosedne sobe sem čula razločno glas gospoda Stone in mladosten, zvonec ženski glas. Gotovo je bil glas gospodične Althorpe. Vkljub temu se nisem obotavljala niti trenotek in pričela sem takoj razgovor o tem, kar me je bilo privedlo tja.

— Gotovo se bodele čudili mojemu obisku. Čitala sem pred nekaj dnevi Vašo ponudbo v »Herald« in iz tega vzroka prihajam. Ali ste med tem že morda dobili kako osebo, ki Vam ugaja?

— Da, sprejela sem mlado deklico, ki mi je zelo všeč.

— Tako! Torej ste že preskrbljeni? Dama Vam je bila gotovo priporočena?

— Ne, priporočena mi ni bila; niti izpričeval ni imela. Toda njena vnvanjost in njen nastop mi je zelo ugajal in želela je tako srčno ostati pri meni, da sem poskusila. Izredno sem zadovoljna z njo! Uboga deklica!

— Uboga deklica? Imenujete jo ubogo, ker je skoraj gotovo kakor mnogo drugih vsled nenadnega udarca usode prisiljena, da sama

skrbi za svoj kruh? Gotovo je izgubila starše ali pa sorodnike?

— Žalne obleke ne nosi, vendar jo je nedvomno zadela huda nesreča, ker je zelo potrta. Toda to Vas gotovo ne zanima, miss Butterworth. — Hoteli ste mi gotovo koga pripočiti?

Preslišala sem z namenom to vprašanje. Naporno sem premišljevala, kako naj bi ta pogovor še nadaljevala. Ali naj gospodični Spicer celo zadevo zaupam, ali naj po ovinkih skušam kaj več izvedeti? Opazila sem njen smehljaj in še bolj sem si bila v svesti, kako mučen je bil moj molk. Kratko in odločno sem rekla:

— Prosim, oprostite mi, toda rada bi Vam nekaj povedala, kar se Vam bo morda čudno zdelo.

— Prosim, govorite!

— No, zelo se zanimam za mlado deklico, ki ste jo sprejeli, toda iz drugih vzrokov, kakor morda mislite. Bojim se, dovolj vzrokov imam za svoj strah... da ni deklica, kakršno človek rad sprejme pod svojo streho.

— Res? Povejte mi, prosim, kar veste o njej!

Zmajala sem z glavo in jo prosila, naj mi najprej pove, v kakšnih okoliščinah je prišla deklica k njej in kakšna je bila.

— Videti je prav krotka, — se je glasil odgovor. — Ni ravno lepa, toda njeno vedenje, njen nastop je zelo simpatičen. Ima rjave lase, rjave oči in jako lepa usta. V resnici, tako ponižna je, poleg tega pa napravlja vtisk izobražene dame, da si ne morem drugega želeti, kot da postane moja družabnica. Zelo je pozorna, zelo uslužna; videti je tudi, da se pri meni prav dobro počuti, — le zelo molčeča je in kaže posebno ljubav do samote. Prve dni sem jo vsled tega prepustila mnogo samo sebi. Toda kaj menite z vprašanjem, v kakšnih okoliščinah je prišla k meni?

(Dalje.)

mezdje le enkrat na mesec. Bogati lastniki rudnikov dolgujejo ubogim delavcem cel mesec mezdje. Delavci zato dolgujejo trgovcem živila. Vsled tega često padejo v občutno odvisnost. Zategadelj so socialni demokrati zahtevali, naj se lastniki rudnikov prisilijo k tedenski mezdni izplačevanju. Ali nemški nacionalci in krščanski socialci so predlog odklonili. Krščansko socialni poslanec Schoiswohl je zahteval, naj ostane pri mesečnem izplačevanju mezdje. Izrazil se je, če bi delavci dobili plačo vsak teden, bi jo zapili in zaigrali; da pa mesečno mezdno izplačevanje delavce vzgaja k varčnosti. Tudi dr. Licht in krščansko socialni poslanec Fištal — žid in antisemit — sta se složno bojevala proti socialno demokratičnemu predlogu. Tedensko mesečno izplačevanje so nemški nacionalci in krščanski socialci dne 17. februarja 1911 in 26. marca 1912 v korist rudniškemu kapitalu odklonili in sprejeli predlog, naj se izplača mezdja vsakih štirinajst dni; kjer pa obstoje že krajši plačilni roki mezd, se ne smejo podaljšati. Sklenilo se je tudi, da mora podjetnik dati brezplačno razsvetlavo in rudarsko orodje. Predlog, po katerem bi se stroški za streljivo ne smeli odtrgati od plače, so meščanske stranke odklonile. Sklepom poslanske zbornice se je pridružil tudi gosposka zbornica. Zakon je bil sankcioniran dne 17. maja 1912. Vzlic poslabšanju zakona potom meščanskih strank je donesel usodnim rudarjem majhno izboljšanje mezdnih razmer, kar je plod edinole neumornih prizadevanj socialno demokratičnih poslancev.

Meščanske stranke za izkoriščanje otrok.

Poleg zakona o mezdnem izplačevanju je presojal socialno-politični ošek tudi zakon o ženskem in otroškem delu v rudništvu. Ta zakon naj bi imel sledeče določbe:

1. Otroci do 14. leta ne smejo biti vpisani v rudništvo. 2. Ženske in dekline ne smejo delati ponoči (od 8. zvečer do 5. jutraj).

K temu zakonu je soc. demokrat dr. Adler stavil predlog, da tudi moški delavci do 16. leta ne smejo delati ponoči. Dr. Licht je bil proti temu predlogu. Nemški nacionalci in krščanski socialci so ta predlog 16. februarja 1911 zavrgli, ker nočejo odvzeti premogovniškim baronom pravice do izkoriščanja 15 let starih fantičev tudi ponoči.

Tako se je izjalovil trud socialno demokratičnih poslancev, da bi se sklenili novi zakoni v prid rudarjev, izjalovili pa so se vsled odpora krščanskih in nemških nacionalcev. (Med temi junaki je bil tudi dr. Benkovič!) Krščanski socialci in nemški nacionalci so odločili v prid rudniškega kapitala proti rudarjem!

Proti oduštvu s premogom.

Meščanske stranke in rudniški kapital.

Zvišanje cen premogu oškoduje vse razrede družbe, ne samo delavce, obrtnike, uradnike, kmete, ki so primorani kupovati premog, da ogrejejo svoja borna stanovanja in skuhanja potrebna jedila, ampak oškoduje tudi bogate tovarnarje, ki kupujejo premog, da kurijo z njim parne kotle svojih tovarnen. Zato ne tožijo le socialni demokrati, temveč tudi meščanske stranke, zastopniki tovarnarjev, o oduštvu s premogom.

Kjer nasprotujejo interesi rudniškega kapitala interesom rudarjev, tam stoji meščanske stranke na strani rudniškega kapitala. Saj so zastopnice podjetniških interesov, zategadelj tudi branijo premogove podjetnike proti delavcem. Kjer pa so interesi rudniškega kapitala nasprotni interesom konsumentov, ki kupujejo premog, tam nastopi tudi precej meščanskih poslancev proti rudniškemu kapitalu. Kajti tovarnarji, katere zastopajo, potrebujejo cene premoga za parne kotle. Tako so meščanske stranke naklonjene rudniškemu kapitalu, če gre proti rudarjem, in so mu nasprotni, če so ogroženi interesi premog kupujočih tovarnarjev.

Kako izgovarjamo v knjižnem jeziku črko „l“ na koncu besed in pred soglasniki?

(Konec.)

Reš, da Župančič ni filolog, toda njemu Beremu Kranjcu, ki pristaši delanja trdijo o njih, da izgovarjajo čisti l, ravno njemu se je pristudilo elanje, ki ga je slišal na našem odru. „Da, pri nas kjer sem jaz doma se sliši l, toda ta l je trdi l, kakor ga govorijo Rusi in Poljaki“ — tako pravi Župančič. Verjeli mi bomo na besedo, v njegovem kraju se gotovo tako govori, čeprav si vsi Beli Kranjci niso edini o izreki, eni govorijo trdi l, ostane starih Trubarjev časov, drugi že dvoustični v, tretji pa res čisti l, najbrže pod vplivom hrvaških kajkavcev preko meje; čisti l govore še Režijani na Laškem in nekateri Slovenci med Muro in Dravo, kjer se pa poleg bil većinoma govori tudi bia in bio, vsega skupaj največ 100.000 ljudi, da pešica Slovencev, ki elajo, pač ne bo zapovedovala velikanski večini naroda.

Rekli smo: zgodovina jezika. Za časa slovenske reformacije, ko se je postavil temelj našemu književnemu jeziku, se je splošno še pri nas govorilo trdi poljski l, kakor je ohranjen še danes ponekod v Beli Krajini. Zato pravi Trubar: „Ta l časi debel u po bejsku izreči. Das K zu zeiten g r o b auf ungarisch oder bis-yakisch.“ — Isto pravi Bohorič v svoji slovnici: l v časih trdo izgovoriti kakor bi bil dvojen, posebno na na konci n. pr. debel. — Trubar in naši reformatorji niso v pisavi razločevali treh l-ov, ki jih ima slovenščina, meheka lj: polje, srednjega l: jep in trdega l: bil; vse tri glasove so pisali s črko l. Od tega imamo danes še pisavo: dal, bil, sel, ki je zgodovinsko upravičena. Dobro bi seveda bilo, da bi ta l posebe zaznamovali kakor n. pr. Poljaki s črto: k. — Kakšen pa je približno glas tega trdega l? Kako podoben našemu dvoustičnemu v, da ruske in poliske gra-

Socialna demokracija pa se bori proti rudniškemu kapitalu povsod, bodisi v prid rudarjev, bodisi v interesu konsumentov.

Odkupiti ali razlastiti?

V boju proti draginji premoga zahtevajo tudi meščanske stranke podražavljenje premogokopov.

Ali podražavljenje kapitalističnih podjetij se da raznotero izvesti. Država mora odkupiti od podjetnikov obrate ali pa mora razlastiti kapitaliste potom svoje oblasti.

Kako je bilo s podražavljenjem privatnih železnic? Tedaj je država kupila železnice od kapitalistov. Za kupno ceno plačuje država kapitalistom, katerih last so preje bile železnice, odkupno rento. Pri določilu te kupne cene so kapitalisti državo pošteno opeharili: odkupna renta je višja nego čisti dobiček železnice. Zato morajo davkoplačevalci vsako leto še doplačati 83 milijonov. Država je torej železnice preplačala. Podražavljenje železnic je bilo torej za kapitaliste mastna kupčija. Tako izgleda podražavljenje potom odkupa.

In sedaj drug primer. Do leta 1848 sta imela plemstvo in cerkev oblast nad zemljo kmetov. Vsled tega prava so smeli zahtevati od kmetov robot, desetino in davke. Leta 1848 pa je prišla revolucija. Uničila je te pravice zemljiških veleposestnikov. Kmetje so postali prosti lastniki svoje zemlje; robot in desetina sta bili odpravljena. Niso se odkupile plemstvu in cerkvi te pravice, temveč so se razlastile; njih pravice so se odpravile z močjo zakona. Za nekatere teh odpravljenih pravic niso dobili zemljiški veleposestniki sploh nikake odškodnine. Za nekatere pravice jim je pa država po lastni razsodbi prisodila odškodnino, ki je bila seveda veliko nižja, nego bi bila kupna cena. To pomeni beseda: »razlastiti«. Ali naj sedaj premogovemu kapitalu njegovo posest odkupimo ali pa naj razlastimo premogove kapitaliste?

Če jim odkupimo jame, potem se bo ponovilo to, kar se je zgodilo pri podražavljenju privatnih železnic. Potem bo morala država iz jam izčrpati kar največ, samo da bo mogla kapitalistom izplačevati odkupno rento. Država zato ne bo mogla zvišati rudarjem mezdje niti znižati ceno premogu. Ves dobiček poide v obliki odkupne rente v blagajne kapitalistov.

Drugeče bo pa, če razlastimo premogove barone, kakor so naši očetje leta 1848 razlastili plemenite zemljiške posestnike. Potem pride premogokopi brez dolga v državne roke. Dobitek, ki ga vtaknejo danes kapitalisti lepo v žep, pripade državi. Država bo ta dobiček lahko porabila za zvišanje plač rudarjem in za znižanje cene premogu.

Mi hočemo podražiti premogokope — ne morda potom kupa, pogojnega odkupa, temveč potom razlastitve s silo.

(Dalje.)

Ljubljana in Kranjsko.

— Ljubljanski občinski svet ima v četrtek, dne 17. oktobra 1912, ob šestih popoldne v mestni dvorani izredno sejo. Dnevni red: A. Javne seje: I. Naznanila predsedstva. II. Odobrenje zapisnika zadnje seje. III. Stavbnega odseka poročila: 1. o dopisu stavbnega podjetja »Alpenländische Baugesellschaft« glede neke spremembe pri izvršitvi obrežnih zidov ob bregovih regulovane Ljubljane; 2. o prošnji Franca Martinca za razdelitev parcel št. 23/1, 23/2 in 25/13 kat. obč. Karlovske predmestje »Na prulah« na stavbišča. IV. Finančnega odseka poročila: 1. o računskem sklepu mestnega zaklada za leto 1911; 2. o računskem sklepu mestnega ubožnega zaklada za leto 1911; 3. o računskem sklepu zaklada meščanske imovine za leto 1911; 4. o računskem sklepu splošnega ustanovnega zaklada za leto 1911; 5. o prošnji pripravljavalnega odbora za splošno razstavo obrtnih vajenških del za podporo. V. Samostalni predlog občinskega svetovaleca Ivana

Kregarja glede zgradbe II. mestne ljudske kopalje poleg mestne elektrarne. B. Tajne seje: I. Naznanila predsedstva. II. Odobrenje zapisnika zadnje seje. III. Personalnega in pravnega odseka poročila o raznih prošnjah v personalnih zadevah magistratnih uradnikov. IV. Finančnega odseka poročila: 1. o raznih prošnjah za podporo iz mestnega vsenčlilnega zaklada; 2. o prošnji nekega učitelja mestnega dekliškega liceja za zvišanje aktivitetne doklade; 4. o prošnji gasilne straže v »Mestnem domu« za podporo; 5. o prošnji vdove detektiva Šubra za zvišanje vdovnine. V. Finančnega in šolskega odseka poročila o prošnji učiteljev iz izpitom za meščanske šole za personalno doklado. VI. Stavbnega odseka poročila o dopisu županovnem glede stavbnega vodstva in stavbne doklade pri zgradbi kanalov zbiralnikov. VII. Olepševalnega odseka poročila o prošnji mestnega vrtnarja Hejnica za prejemanje steele iz mestnih drevoredov. VIII. Obrtnega odseka poročila o prošnjah za razne obrtne konce-sije.

— Bojno vriskanje »Slovenčevih« kristjanov se že nekoliko plega in otroci v »Kato-liški tiskarni« že spoznavajo, da vojna ni šala. Komaj se je vojna začela, občuti tudi avstrijsko ljudstvo, ki dosedaj še ni neposredno prizadeto, njene težke posledice: gospodarska podjetja se rušijo, kurzi drče v nižino in delavstvu se obetajo brezposelnost, slabe mezde in še hujša draginja. Dočim z zadovoljstvom opažamo, da so se »Slovenčevi« vojščaki nekoliko iztreznili od prve vojne pijanosti in jih tudi že strah ob-haja pred posledicami, katerih vzroke so bla-goslavljal, jim pa še vedno ni prav, da smo pribili nekračanstvo njihovih blagoslovov. S tem smo hoteli le poakzati, da so Kristovi nau-ki prav lepi, kakor so zapisani v evangelijih in v drugih pobožnih bukvicah, da pa nimajo v praktičnem življenju nobene veljave in da jih s svojimi dejanji zatajujejo najbolj oni, ki z jezikom najbolj kričavo barantajo s svojim kr-ščanstvom!

— Javno predavanje »Akademije«. Danes ob 8. zvečer predava v »Mestnem domu« gos-pod pesnik Oton Župančič o temi »Gledališče in slovenski jezik«. Vstop prost.

— Poglabljanje Ljubljane. Grubarjev kan-al je popolnoma dograđen, kakor tudi zatvor-nica za deželno brambovsko vojašnico, katera ima namen reguliranja vode zlasti ob suši. Za-tvornica je napravljena tako, da se bodo s po-moščjo električnih motorjev velikanske in težke plošče dvigale ali zapirale. Električni motorji bodo lahko po potrebi v teku 18 minut dvignili težke plošče popolnoma. Letošnje poletje pri-čeli pa so s poglobitvijo glavne struge — Ljub-ljanice. V poletju so napravili provizorično za-tvornico ob iztoku Gradaščice v Ljubljano, tako da se sedaj Gradaščica, ko je zatvorna-za prta, steka v Grubarjev kanal. V glavno strugo Ljubljane pride sedaj sama voda iz mestnih kanalov. Po načrtu in po pogodbi pa mora podjetnik, ki izvršuje poglobljanje Ljub-ljanice, napraviti najprvo po sredi Ljubljane kaka dva metra širok jarek, po katerem se bodo razne vode, ki prihajajo iz mestnih ka-nalov, odtekle. Pripravljen je tudi, da se bo ta jarek od časa do časa temeljito izpral. V ta namen bo treba del zatvornice v Prulah samo nekoliko odpreti. Delo se sedaj pridno vrši. Ja-rek pridno izkopujejo. Zanimivo je gledati razne formacije, katere se nahajajo v glavni strugi. Tu vidiš kupe in plasti rjave ali pa modre ilo-vice, tam zopet droben fini pesek (mlivka), vmes pa je tudi precej kamenja sprimnika ali laborja. Tega je treba razstreliti. Razstreljeva-nje se vrši redno vsak dan opoldne. Dopoldne navrtajo delavci luknje in jih nabašejo z dina-mitom. Vrh teh min nalože skupaj zvezano tramovje in veje. To ima namen, da ne nese preveč daleč kamenja, ko se mina užge. Ob 12. uri glavni nadzornik zatrobi v rog in de-lavci hitro popuste delo. V gotovi daljavi na-stopita na levo, kakor tudi na desnem bregu po dva delavca z rdečimi zastavami, da usta-

vita in opozorita občinstvo. Vsak se mora usta-viti in ne sme naprej. Pri tem poslu pomagajo tudi stražniki in tako obdrže občinstvo v go-tovi daljavi. Da se vsak opoldan zbere veliko občinstva, zlasti otrok, nam ni treba pripomi-niti. Med tem časom pa zažigajo v strugi nad-zorniki užgalne vrvice. Zažiganje se prične v sredi položeni min in se zažiga paralelno proti koncu. Ko so zadnje vrvice zažgane, se tudi zažigalci hitro odstranijo. Kmalu potem se začno po vrsti užigati mine. Natančno se spo-za po glasu poka, kak učinek da je napravila mina. Nekatero mine eksplodirajo z glasnim in visokim pokom. Te mine ne raztrgajo veliko, večkrat se užge in počasi samo dinamita pa-trona, dočim pa zopet druge mine z zamolklem bobnenju podobnim strelom napravijo velikan-ski učinek. Veliko in debelo tramovje, katerega preje nalože delavci na mine raditega, da ne vrže kamenja predaleč naokrog, frči visoko v zrak, ravnotako deli odtrganega sprimnika in kamenje. Delavci potem odstranijo odtrgano kamenje. To se vrši dan za dnem in na ta na-čin delo pridno napreduje. Drugo glavno delo, katero se tudi pridno izvršuje v glavni strugi Ljubljane, je polaganje tira, po katerem se bo razni material izvažal iz struge na dolo-čeno mesto. Polagata se dva tira, za izvoz pa je pripravljenih par lokomotiv in veliko šte-vilo voz-huntov. Delavci so različne narod-nosti. Največ je Hrvatov, pa tudi nekaj Mace-doncev. Zaposlenih je tudi več domačinov in pa prisiljenecv iz prisilne delavnice. Delo je umazano in težavno. Kakor smo že rekli, delo hitro napreduje. Ako ne bo v pozni jeseni kake večje povodnje, je gotovo, da se bo letošnje leto še veliko naredilo. Delo izvršuje tvrdka »Alpenländische Baugesellschaft«. Tvrdka Cze-czowiczka, katera je gradila Grubarjev kanal, je zapustila Ljubljano. Upajmo, da bo delo vzlic velikim težavam, ki bodo zlasti od Brega, Sta-rega trga in pa do franciškanskega mostu, vrlo in hitro napredovalo in da se ne bo tako po-časno delalo, kot se je v Grubarjevem kanalu dasi je bilo delo v Grubarjevem kanalu veliko lažje in priprostejše.

— S trebuchom za kruhom. V ponedeljek se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 18 Bolgarov in 300 Hrvatov, iz Tirolskega je prišlo pa 60 Hrvatov, 16 Domžalk in 12 Ko-čevčarjev se je odpeljalo na Dunaj. — V ne-deljo je šlo v Ameriko 27 Slovencev in 34 Hr-vatov, 120 Hrvatov in 20 Ogrov je prišlo pa nazaj.

— Izkaz mestne klavnice. V ljubljanski mestni klavnici so zaklali od 29. septembra do 6. oktobra 70 volov, 1 bika, 9 krav, 300 pra-šičev, 148 telet, 34 kostrunov, 10 kozličev. Mesa so vneljali 519 kilogramov. Vneljali so tudi 8 zaklanih prašičev in 6 zaklanih telet.

— Utopljenec. Truplo mrtvega dečka, ka-terega so dobili ob mostu v Savi pri Bledu, so spoznali za Maksa Kogovška, ki je pred nekaj časom izginil s svojim očetom Matijo Kogov-škom iz Kranjske gore.

— Požar. Gorelo je v noči od sobote na nedeljo v Praprotni polici pri Velesovem. Po-gorelo je posestniku »Primcu« 10 oken kozolca. Zažgano je bilo nalašč; požigalca zasledujejo.

— Goljujija z voznimi listki. Pred tukajš-njim deželnim sodiščem se je v ponedeljek vr-šila pod predsedništvom dvornega svetnika Pajka vzklana razprava proti trem spredov-nikom južne železnice zaradi goljujije po § 461 kaz. zak. Anton Tomšič, Peter Keuschel in Jo-žef Kotnik so spredovniki južne železnice na progi Maribor — Trst. Obdolženi so, da so izdajali vozne legitimacije in so del voznih od-dajali blagajni ali pa so pustili potnike, da so se proti majhni odškodnini, ki je šla v žep kon-dukterjev, peljali po večkrat z enim in istim voznim listkom. Na ta način da so oškodovali upravo južne železnice: Tomšič in Keuschel za zneska manj kot po 200 K, Kotnik pa za 59 K 40 vin. Koliko sta Tomšič in Keuschel na-tančno oškodovala južno železnico, se ni moglo določiti. Koncem junija meseca t. l. je dobila

poudarjati. Torej, gospoda, pravilo se ne glasi: govori kakor pišeš kvečjemu bi se dalo ste-bati o zahtevi: piši kakor govoriš. Toda pra-vopis ostane, a izreka se menja, dokaz ravno zgodovina našega trdega l-a, dokaz frančoščina, angleščina, ruščina, kjer se morajo otroci še vse drugače »mučiti« s pravopisom nego naši.

Pisava: »bil« historična, tako je pisal Trubar, izgovarjal se je fakrat ta l trdo; prav bi bil na-redili Trubar, Dalmatin Bohorič ko bi bili to kako zaznamovali, tega niso storili, pišemo torej: »bil« kakor »billa«, čeprav je prvi l trd, drugi pa sred-nji k. Zahtevali bi kvečjemu lahko, da se ta nek-danji trdi l, ki se danes izgovarja kot dvoustični v (w) z ozirom na zgodovino jezika piše s črto kakor poljski l ali pa za kratkoma lo pišemo kakor ga izgovarjamo: v. Če se ne ženirajo Mali Rusi pisati buv, vovk, zakaj bi mi ne pisali kakor go-vori velikanska večina našega naroda?

Neizogibno potrebno pa to seveda ni. Vsak pravopis je pomanjkljiv. Če si morajo ruski, fran-coški, angleški otroci zapomniti nešteto pravil, ker se danes vse drugače govorijo, nego se je go-vorilo včasih in kakor kaže zgodovinski pravo-pis, zakaj bi si naši otroci, ki pač niso, mislim, nič manj inteligentni od onih, zapomnili pravilo: Črko l izgovarjaj na koncu besed in pred soglasniki kot dvoustični v!

Seveda ima tudi to pravilo, kakor vsako, nekaj izjem, ki jih navaja Štrekelj v navedeni knjižici na str. 80—83.

Seveda bolj komodno je, biti elavec in za boga ne mučiti svoje učiteljske glave in glav ubogih učencev s takimi pravili in izjavami, ki jih konstatirajo ti sitni jezikoslovci in slovnicarji. In tu je tisti glavni psihološki vzrok vse te gonje proti pravilni izreki: komoditeta, lenoba v mišljenju, pri učiteljih in učencih. Druge vzroke smo že omenili: Vpliv štajerskih profesorjev »prlekov«, ki so današnja generacija inteligence vzgojili v elaju in zdaj — posledica odpor te napačne poučene in vzgojene množice in njena lastna vztrajnost v priučnem, »das Moment der Trägheit«, smo se učili včasih v fiziki.

Kako ta boj za izreko slovenščine na našem odru konča? — Dramaturg Oton Župančič se opira na svoj zdravi razum in okus in na rezul-tate, ki so prišli do njih naši najznamenitejši je-zikoslovci. Torej nobeno »osebno mnenje in ka-prica posameznika« kakor pravi g. »Bracec«, ki ima že od nekdaj to navado, da se skriva pod neštetimi psevdonimi in ki ga zadrega novega vodstva, v katero ga je spravilo napačno poučeno občinstvo prav neizrečeno veseli... Tega ve-selja pa menda gđu. »Bracu« novo vodstvo ne privošči in se je že začelo umikati: v operi se že poje »čisti« l. Slediti bo moral tiranski mno-žici najbrže tudi Župančič v drami in spet se bo elalo in spakovalo na našem odru in ljubljanski »inteligent« bo spet zadovoljno dremal na svojem fotelju. Kaj se hoče? Gledišče je odvisno od »slalnega občinstla in slalno občinstvo zahteva, da se na odru ela«, (ali je dovolj »blagolglasno?«) čeprav ono samo nikoli tako ne govori. Naj se tolaži Oton Župančič:

„Gegen Dummheit kämpfen Götter selbst vergebens.“ — Pojasnil sem popularno po Štrek-ljevi razpravi, kje je resnica in pravica v tej abecedni vojski. Ako balkanska vojska ne absor-bira vsega interesa našega »občinstla«, upam, da bo objubljeno Župančičevo predavanje o izreki l-a dobro obiskano.

Gledé uspeha pri našem občinstvu sem se-veda velik skeptik. Najbrže se ne bo mogla pra-vilna izreka vpeljati na odru prej, dokler ne bo po vseh šolah uradno vpeljana. Šele prihodnja generacija, če jo bodo učili v ortopediji našega jezika prav poučeni profesorji in učitelji, bo prosila predsojlov, ki jih ima po večini današnje ob-činstvo, ki meni da izreka enega milijona tristo-tisoč Slovencev »rovtrarska« in »neblagolglasna«.

Sram bi naj bilo našo »inteligenco«, ki za-ničuje jezik lastnega naroda (pristo slovensko!) in si da sugerirati, da je »neblagolglasno« to, kakor govori ogromna večina našega naroda.

južna železnica dvoje anonimnih pism, v katerih je bilo obdolženih deset sprevodnikov goljufije. S pomočjo agenta-provokaterja se ji je posrečilo zaslediti Tomšiča, Keuschlerja in Kotnika in flagranti. Na ljubljanskem kolodvoru so jih aretirali in jih posadili v preiskovalni zapor. Obtoženi zaradi goljufije po § 461. kaz. zakona so bili pri tujakšnjem okrajnem sodišču obsojeni; Tomšič na dva meseca, Keuschler na en mesec in Kotnik na tri tedne strogega zapora. Seveda so izgubili tudi službe. Obsojeni so se pritožili proti izreku o krivdi in kazni. Sodni senat je po govorih vseh treh zagovornikov in namestnika državnega pravdnika pritožbo zavrnil in v celem obsegu potrdil obsojdo prve instance. S tem pa zadeva menda še ni končana; zagovorniki niso pričakovali potrditve in so skoraj na glas pokazali svojo nevoljo. Razprava, ki je trajala od 4. do pol 7. je bila nemška. Obtožence so zagovarjali mariborski odvetniki.

— **Pred odhodom rubljeni rekrut.** V ponedeljek popoldne je bil novomeški kolodvor živahno pozorišče odhoda vojaških novincev k svojim polkom. Nabralo se je za 4 voze novega vojaškega materiala. Vred vojne na Balkanu se je videlo več ganljivih prizorov, a med vsemi je zavzel rekord prizor, ki sicer ni v nobeni zvezi z Balkanom. Novomeški rojak in sin pokojnega izvoščaka Medveda je zapustil pred odhodom k vojakom neke plačilne obveznosti. Že je stal pred kupelem, da se odpelje proti Ljubljani, kar ga pokliče neki civilno opravljani gospod z dolgo viržinko v ustih in ga nekam prav intimo stiska k sebi. Takoj se je zbralo občinstvo okoli obeh. Ko pa se je zvedelo, da je gospod v civilu in z dolgo viržinko v ustih sodni sluga in da je prišel rubiti Medveda pred odhodom k vojakom, so se zaslislali klci ogorčenja, češ, tako se ne prihaja rubiti. Sodni sluga se je zastojal potrditi na to pot pri Medvedu ni dobil, kar je iskal.

— **Izgubil je delavec Anton Dražil** rjavo pelerino. — Gospod Fran Pristavc je izgubil 30 K denarja. — V čakalnici zobozdravnika gosp. dr. Schweigerja je bila pozabljena siva pelerina, katero dobi lastnik nazaj pri magistru.

Štajersko.

— **Diskusija v Trbovljah.** V četrtek dne 17. oktobra 1912 se vrši ob pol 7. zvečer v »Delavskem domu« važna diskusija. Vabimo rudarje, da se je v čim večjem številu udeleže.

— **Trbovlje.** Ker priredi pevski zbor »Vzajemnosti« v nedeljo dne 27. oktobra 1912 v Zagorju veliko pevsko veselico, pozivamo vse soderuge pevce, da se redno udeležujejo pevskega vaja.

— **Štajerski deželni zbor pred razpustom.** Slovenski klerikalci in nemški veleposestniki so imeli pogajanja, ki naj bi omogočila delazmožnost štajerskega deželnega zbora. Prav tako so imeli tudi nemški nacionalci posvetoovanja. Uspeh pogajanj pa je, da ni mnogo upati na delazmožnost deželnega zbora in že računajo z razpustom.

Trst.

— **Predavanje v »Ljudskem odru«.** V soboto 26. t. m. bo predaval Dr. Anton Dermota o evoluciji, revoluciji in demokraciji. Soderuge opozarjamo že sedaj na to predavanje, ki bo brezdvomno izredno lepo.

— **Do smrti povožen.** V ponedeljek je povozil tramvaj na Corsu v Trstu šestletnega dečka Marino Miljavca. Fanta je peljala mati za roko, v drugi roki pa je nesla dojenčka. Naenkrat se ji je fant iztrgal iz rok in skočil proti neki izložbi, pri tem pa naravnost pod voz. To se je storilo tako hitro in nenadoma, da voznik ni mogel več pravočasno ustaviti. Ko so potegnili fanta izpod voza, je bil že nezavesten. Peljali so ga v bolnišnico, kjer je čez nekaj ur umrl.

— **Kdo je morilec?** V ponedeljek je poročala reška policija, da se ji je posrečilo aretirati morilca svoje matere Koplitzja iz Prage, in sicer ravno ko se je hotel vkrcati na parnik, da bi se peljal v Benetke. Koplitzja je fotografirala policija in poslala njegovo sliko v Prago. Praška policija pa je spoznala, da aretirani ni pravi Koplitz. Dodatno k temu pa se poroča, da je orožništvo aretiralo v Nabrežini mladega človeka, ki je popolnoma podoben Koplitzu, vendar pa še tudi ni dognano, če je pravi.

1,000.000 vinarjev

:: za tiskovni sklad „Zarje“ ::

45. izkaz:

Neimen. 30 vinarjev, vesela družba pri Mescu 66 vinarjev, Neimenovani ob priliki poroke 200 vinarjev. Nabrežinski železnikarji po sodr. Hladnik in sicer: J. Zidanič 40 vin., J. Kariš 20 vinarjev, J. Prijatelj 40 vin., J. Lemut 40 vin., L. Deisinger 20. A. Peer 50 vin., n. n. 20 vin., M. Černe 20 vin., J. Suštaršič 11. 40 vin., J. Kante 50 vin., Štef. Pertot 20 vin., Štefanija Lemut 20 vin., T. Žele 25 vin., A. Faganel 50 vin., Fr. Prinčič 50 vin., A. Lupinec 40 vin., B. Furlan 30 vin., J. Rustja 45 vin., J. Buda 50 vin., V. Kajaneč 80 vin., A. Košta 60 vin., S. Hanjšček 20 vin., J. Hladnik 30 vin., J. Gabrovac 20 vin., A. Sever 20 vin., R. Kosmina 20 vin., J. Gruden 50 vin., J. Plesničar 20 vin., K. Kante 20 vin., A. Svara 50 vin., J. Gruden 20 vin., Fr. Kršovan 30 vin., M. Mihevc 50 vin., V. Ahaičič 20 vin., A. Palik 20 vin., M. Rudin 20 vin., Al. Dorbeš 30 vin., A. Cijan 30 vin., J. Šuka 50 vin., J. Civitan 20 vin., J. Škrk 40 vin., A. Krošelj 40 v., Modrc 140 vin., Knez 30 vin., D. K. mesto pijače 100 vin., Laskovec 150 vin.

Skupaj 211201 + 2146 = 213347 vin.

Zadnje vesti.

VOJNA NA BALKANU.

S ČRNOGORSKEGA BOJIŠČA.

— **Zavzetje Tuzija.** — 5000 Turkov zajetih?

Cetinje, 15. oktobra. Holme Vizitor pri Gusinjah je zavzela črnogorska armada. Armada je začela z vojnimi operacijami proti Gu-

sinjam. Vranjac, Tuzi in Šipčanik so Turki predali. Boji niso zahtevali mnogo žrtv. Črnogorci so zaplenili mnogo topov in municije. Jedinke pošljejo v Podgorico.

Podgorica, 15. oktobra. (Oficijalno.) Črnogorska armada je včeraj zavzela Tuzi ter vjela 5000 Turkov. V Podgorici je ta vest povzročila nepopisno veselje. Zvečer je bilo vse mesto slavnostno razsvetljeno.

Cetinje, 15. oktobra. O zavzetju Šipčanika in Tuzi se poročajo še tele podrobnosti: Ko so Črnogorci naskočili utrdbe, se je takoj pojavil turški parlament, ki je ponudil prodajo vse posadke pod gotovimi pogoji. Črnogorci so vse pogoje odklonili, nakar se je pričelo strašno bombardiranje turških utrdb. Kmalu nato se je pojavila nad glavno turško utrdbo bela zastava, kot znak, da se Turki vdajo. Črnogorci so prenehali z naskoki ter sprejeli brez-pogojno predajo turške posadke, ki šteje 5000 mož. V Tuzi so Črnogorci zaplenili 9 topov, 8 strojnih pušk, 7000 Maverjevih pušk, 8000 vojaških šotorov, živih za cel mesec in veliko množico konj. Tritisoe vjetih Turkov so Črnogorci odpeljali v Podgorico.

Cetinje, 15. oktobra. Vesti, da je Šipčanik padel po hudem boju niso resnične. Šipčanik se je brez hujšega boja vdal. Črnogorska armada prodira neprestano proti Skadru.

Podgorica, 15. oktobra. Reuterjev biro poroča dodatno k zavzetju Tuzija, da se je črnogorska pehota ravno pripravljala na nov napad s pomočjo artiljerije, ko se je prikazal turški častnik z belo zastavo, ki ga je sprejel prestolonaslednik Danilo ter odobril ponudbo, da se posadka brezpogojno vda. Nato so prišli prebivalci iz mesta ter so zaprosili, da naj Črnogorci prizaneajo mestu. Črnogorska armada je nato zavzela brez vsakega krvoprelitja mesto ter vjela 6 nizamskih bataljonov. Tri bataljone so odpeljali še zvečer v Podgorico. Popoldne so prikoračili Črnogorci med grmenjem topov in sviranjem vojaških godb v mesto ter jih je prebivalstvo z navdušenjem sprejelo.

Hujskanje na vojno.

Solun, 16. oktobra. Črnogorci so hoteli zasedi ceste proti Skadru in Peči, a turške čete so jih odbile. Črnogorci imajo izdatne izgube. Črnogorci bi radi krščansko prebivalstvo v Sandžaku pregovorili k vojni. Duhovščina huj-ska ljudi na vojno.

Naskok na Taraboš.

London, 16. oktobra. »Times« poročajo iz Cetinja: Ko so se pripravljali Črnogorci, približno 1000 mož, za naskok na Taraboš, je od Skadra osvetlil reflektor (metalec svetlobe) črnogorske čete. Iz brzostrelnih topov so začeli silno streljati. Črnogorski oficirji so zapovedali povratek, a vojaštvo je v svoji besnosti vzlic temu prediralo dalje. Najbrž je ves črnogorski oddelek uničen.

Pomanjkanje zdravnikov pri črnogorski armadi.

Podgorica, 15. oktobra. V tukajšnji bolnišnici leži 350 ranjenih Črnogorcev, 40 Malisorov in 30 Turkov. V bolnišnici je veliko pomanjkanje postelj. V bolnišnici so samo štirje zdravniki. Ranjenecm strežejo samo ženske, ki pozdravijo vsakega ranjenca, ki ga prinese v bolnišnico z besedami: »Sretna ti rana.«

BOJI NA SRBSKO-TURŠKI MEJI.

Turški napadi?

Belgrad, 15. oktobra. Uradno se potrjuje, da so Turki včeraj zjutraj res vpadli na srbsko zemljišče pri Ristovcu. Turški voj je štel 3000 mož. Turkom so se postavili nasproti srbski bataljoni, postirani južno od Vranje. Razvila se je ne ravno težka borba, ki je trajala do večera. Končno se je Srbom posrečilo Turke pog-nati preko meje. Na srbski strani sta bila dva ubita in štirje ranjeni. Srbska vlada izjavlja, da je bil vpad na srbsko ozemlje nameravana provokacija Srbije, vendar pa je srbska vlada sklenila, da bo vkljub temu čakala mirno na odgovor na svojo Turški izročeno noto.

Srbska ofenziva?

Solun, 15. oktobra. Iz Bojanovca poročajo oficijozno, da se sliši od srbske meje nepre-stano grmenje topov, iz česar sklepajo, da so začeli Srbi z ofenzivo. Poroča se, da je samo velika srbska četa napadla vas Kratova ter tam metala vojske bombe. Turška vlada zatrjuje, da je turška armada potegnjena tako daleč od meje stran, in da tudi turške čete ne stojе ob meji, tako da ni mogoča nobena provokacija. Na meji ni razen obmejnih straž nobenega turškega vojaka.

Belgrad, 15. oktobra. Neoficijozna poročila zatrjujejo, da se je razteglala bojna črta pri Ristovcu dva kilometra daleč. Turki so poskusili prodreti proti Vranji, kar se jim pa ni posrečilo.

Boj pri Ristovcu.

Belgrad, 16. oktobra. Boj pri Ristovcu je bil prav resen. 80 vojakov je mrtvih, 110 ranjenih. Boj je nastal, po srbskih poročilih, vsled tega, ker so turški vojniki iz zasede streljali na Srbe. Srbi so nato dobili pomoč mejnih straž in iz Vranje je prišel regiment. Tudi Turki so dobili pomoč od svojih mejnih straž. Sedaj so odšli Turki zopet na svoje ozemlje.

SRBIJA PRED VOJNO.

Vladni komunikie.

Belgrad, 16. oktobra. Vlada je izdala včeraj naslednji komunikie: Turške čete so prekorale mejo in se ustavile na srbskem ozemlju. V teku popoldneva smo jih odbili, pri čemer smo izgubili dva mrtva in štiri ranjene. Vlada ne smatra tega dogodka za casus belli, smatra pa ga za izzivanje in za dokaz sovražnega mišljenja Turčije. Vendar je vlada odločena, da v korektni rezerviranosti pričakuje odgovora na svojo noto.

Predsednik skupščine o vojni.

Belgrad, 16. oktobra. Predsednik skupščine Nikolić se je izrazil napram nekemu časnikarju: Vojna je neizogibna. Mirnim potom ni mogoče rešiti balkanskega vprašanja. Bolgar, Ork in Srb, vsak hoče imeti zopet svojo staro sobo v Macedoniji ali Stari Srbiji. Če bomo enkrat v Skoplju, tedaj nas ne izžene nobena velevlad več od tam.

KOOPERACIJA SRBSKE IN BOLGARSKE ARMADE.

Pariz, 16. oktobra. Belgrajska poročila javljajo, da se je srbska armada koncentrirala na planoti Vranje. Del srbske armade je krenil na Bolgarsko, da prodira skupno z bolgarskimi četami proti Egri Palanki, dočim se obrne jedro bolgarske armade proti Drinopolju. Prednje straže so na meji Sandžaka.

TURŠKE VOJNE PRIPRAVE.

Posojilo.

Carigrad, 16. oktobra. Sultan je pooblastil finančnega ministra, da izposluje izredni kredit v višini več milijonov turških funtov. Vlada se pogaja baje z otomansko banko za posojilo dva in pol milijonov funtov.

Albanci Turkom na pomoč.

Solun, 16. oktobra. Albanci bodo dobili od turške vlade na ponovne prošnje moderno orožje, da se bodo lahko udeleževali bojev proti Srbom in Črnogorcem. Iz Skoplja poročajo, da bodo Albanci takoj odšli na ogrožena mesta ob črnogorski meji, kakor hitro pride municija.

Abdul Hamid.

Carigrad, 16. oktobra. Na željo vladajočega sultana je prišel bivši sultan Abdul Hamid v Carigrad. Stanuje v palači ob azijski obali Bospora.

TURČIJA IN VELESILE.

Odklonjena nota.

Carigrad, 15. okt. Uradno se razglša besedilo turškega odgovora na noto velesil. Turška vlada pravi v svojem odgovoru, da je sama že spoznala potrebo reform v evropski Turčiji ter da hoče uvesti te reforme prosta vsakega vnanege vpliva, zvrča pa krivdo na zavlaščevanje, na razne atentate in nemire, ki so jih povzročili na izvestnih straneh. (S tem seveda namigavajo na balkanske države.) Turčija je resno prepričana o potrebi reform, odklanja pa vsako nadzorstvo in garancijo tujih sil.

TURČIJA IN BALKANSKE DRŽAVE.

Poslaniki odpotujejo.

Berlin, 16. oktobra. Med Turčijo in balkanskimi državami so pretrgane vse vezi. Srbija in Grška sta se pridružili bolgarskemu ultimatu. Poslaniki so že dobili potne liste. Najkasneje danes zapuste vsi Carigrad.

Grški ultimatum.

Carigrad, 15. oktobra. Včeraj popoldne je izročil dragoman grškega poslanštva Turčiji ultimatum zaradi zaplenjenih grških parnikov. Ako ne dobi grški dragoman v teku 24 ur povojnege odgovora, odpotuje danes ob 5. popoldne.

Zahteve balkanskih držav.

Carigrad, 15. oktobra. Nota, ki so jo izročile balkanske države Turčiji, vsebuje osebno obrazloženje. Nota obsega 8 točk, v katerih se zahteva: 1. Turčija pripozna brezpogojno etnično (narodnostno) avtonomijo vseh narodov v državi z vsemi njenimi konsekvencijami. 2. Dovoljuje proporcionalno zastopstvo krščanskih narodov v turškem parlamentu. 3. Pripoznava popolno ravnopravnost krščanskih občin oziroma šol z otomanskimi šolami. 4. Se zavezuje, da ne bo skušala predrugačiti etnografičnega značaja evropskih provinc. 5. V evropskih vilajetih se uvede regionalna rekrutacija. 6. V evropskih pokrajinah se reorganizira orožništvo pod vodstvom švicarskih in belgijskih instruktorjev. 7. Za gubernije se imenujejo švicarski ali belgijski podaniki, ki bodo dobili aprobacijo velesil. Guvernerjem na stran bi naj stali generalni odbori, in 8. Uvede se najvišji svet, ki bi naj bil prideljen velikemu vezirju in v katerem bi bili enako zastopani kristjani, kakor Mohamedanci. Naloga tega sveta bi naj bila nadzirati izvedbo reform. Delovanje tega najvišjega sveta ali senata imajo pravico kontrolirati poslaniki velesil in vseh 4 balkanskih držav.

EVROPSKA KONFERENCA.

Dunaj, 16. oktobra. Francoski poslaniki so izročili vsem evropskim vladam naročilo svoje vlade za konferenco. Predlog so sprejele vse države simpatično. Program in cilj konference še ni določen, toda brezdvomno se bo bavila z vprašanjem ohranitve miru in statusa quo na Balkanu.

AVSTRIJSKI »RDEČI KRIŽ«.

Dunaj, 16. oktobra. Včeraj je bila seja »Rdečega križa«. Vladi dveh balkanskih držav in turški »Rdeči polmesec« so naprosili avstrijski »Rdeči križ«, da odpošlje čimprej na bojišče zdravnike, strežaje, obveze itd. Na seji je bilo sklenjeno, da čimprej odpotujejo dve koloni v Črnogoro in na Bolgarsko. Turčiji so poslali obvez, zdravil itd. v vrednosti 5600 K. Nadaljne pošiljave bodo še sledile. Na seji se je izrekla želja, naj avstrijski »Rdeči križ« pomaga vsem vojskujočim se državam. Predsedništvo je bilo pooblašeno, da porabi v ta namen 150.000 K.

STRAH PRED VOJNO.

Run na posojilnice.

Inomost, 16. oktobra. Na Tirolskem je odpovedalo mnogo malih vlagateljev iz strahu pred vojno denarne vložke ter jemljejo istega iz hranilnic in rajfajznovk. Listi pozivajo vlado, naj pomirjevalno vpliva.

Lvov, 16. oktobra. Ze nekaj časa je v posojilnicah velik naval vlagateljev, ki dvigajo vloge. Med ljudstvom se je namreč razširila govorica, da namerava vlada porabiti denar za namene eventualne vojne. Od začetka tega meseca so izplačali že več milijonov. Pomirjevanja nimajo mnogo uspeha.

MIR MED TURČIJO IN ITALIJO.

Rim, 16. oktobra. »Agenzia Stefani« poroča iz Ouchyja: Mirovna pogodba med Turčijo in Italijo se je podpisala predvčerajšnjem ob 6. zvečer.

MOLOHOVI PRIJATELJI NA DELU.

Dunaj, 15. oktobra. Avstrijska delegacija je včeraj opoldne nadaljevala posvetovanje o vojnem ordinariju.

Nemški nacionalni delegat Ansorge govori za vojne kredite.

Rusin Romanczuk govori proti kreditom.

Klerikalec Lang je za oboroževanje in govori na vojno hujskajoč govor.

Delegatje Guggenberg (klerikalec), dr. German (Poljak), Smal-Stocki (Ukrajinec) in Lecher (nemški nacionalce) se navdušujejo za nove milionske žrtve molohu.

Vojni minister Auffenberg se povzpne do gorostasne trditve, da so vojni krediti zdaj prav tako potrebni, kakor je želja po miru splošna. Potem govori proti milici.

Poročevalec Kozlowski polemizira proti socialno demokratičnim govornikom in lomi kopja za nove vojne kredite. Pobija milico.

Nato sprejmo meščanski molohovi služabniki vojni proračun. Prav tako tudi resolucije, ki so jih stavili posamični govorniki v teku izvajanj.

V razpravo pride izredni vojni ordinarij in dodatni krediti za armado.

Poročevalec grof Clam-Martinitz »utemeljuje« predlogo o izrednih kreditih.

Delegat dr. Ellenbogen (soc. dem.) se obrača proti

nezaslišanim prekoračenjem,

ki pomenjajo omalovaževanje delegacije. Govornik jedrnat vprašuje, ali hoče vdreti

Avsrto-Ogrska v Sandžak

ali ne. Ali hoče nadaljevati svojo politiko nevmešavanja v balkanske zmede tudi tedaj, če bi utegnili balkanska vojna roditi različne teritorialne spremembe. Modreje bi bilo, če bi vlada ne bila predložila dodatnih kreditov v tem neugodnem trenutku, ko vznemirjajo ves svet. Govori ostro in kritizira

postopanje meščanskih delegatov.

Povdarja, da so socialni demokratje zategadelj za milico, ker je milica najmočnejši odpor proti osvovjevalnim težnjam. Čim manj morejo meščanske stranke sedanjih gospodarski red braniti s svojimi preluknjanimi argumenti, tem bolj bo uspevala setev socializma in bo utrjevala v splošnosti uverjenje, da je današnji gospodarski red nevzdržljiv.

Delegat Kramar svari pred vmešavanjem v balkanski boj. Slednjič pa mladotoški gro-movnik junaško izjavi, da bo glasoval za kredite.

Delegat Cingrija se izjavi proti kreditom.

Delegat Nemec polemizira proti delegatu Sommaru.

Vojaške zahteve sprejete.

Po nadaljni debati se je sprejel vojni izredni ordinarij in izredni kredit 40 milijonov. Prihodnja seja danes dopoldne.

OGRSKI SLUŽABNIKI MOLOHA.

Dunaj, 16. oktobra. Plenarna seja ogrske delegacije je sprejela včeraj brez debate proračun skupnega ministrstva, skupnega najvišjega računskega dvora in predlogo o carinskih davkih ter resolucijo, da se prestavi skupno finančno ministrstvo v Budimpešto. Nato so sprejeli vojaški dodatni krediti. S tem so meritorna posvetovanja ogrske delegacije pri kraju.

ATENTAT NA ROOSEVELTA.

Novi Jork, 15. oktobra. Ko je snoči zapuščal Roosevelt v Milwaukee hotel, je planil k njegovemu avtomobilu mož ter ustrelil nanj iz revolverja. Atentator je versko blazen in pravi, da mu je duh Mac Kinleya zapovedal atentat. Roosevelt je na prsih lahko ranjen, pljuča so nepoškodovana.

! Pošljite naročnino, če je še niste! !

Vestnik organizacij.

Mesečni shod podružnice tesnih delavcev bo v nedeljo dne 20. t. m. ob 9. uri dopoldne v gostilni pri »Levu« na Narje Terezije cesti. S skodom bo združeno tudi predavanje, na katero vse člane opozarjamo.

Koroško.

— Slaba izkušnja s policijskim psom. Pri zasledovanju roparskega morilca pri Vernbergu se je poslužila policija znanega policijskega čuka »Rofla«, ki je svojo nalogo, kakor je to običajno, res grandiozno rešil. O tragičnem rezultatu tega policijskega psa poročajo iz Beljaka podrobno sledeče: Na mestu uboja je Rolf takoj pobral sled in je sledil s strahovito vneto v gozd. Vodil je svoje spremielvalce po gozdu semintja in sicer povsod, koder je, kakor se je pozneje izkazalo, nabiral trinisestdesetletni starček, muzikant Sova, gobe. Šlo je cik in cak in semintja. Končno je pripeljal

pes celo oboroženo družbo h koči tega starca pri Vernbergu. Ko je mož zagledal hudega psa in za njim oboroženo policijsko silo pod vodstvom četveronovega detektiva, se je silno prestrašil. Začelo se je ostro izpraševanje, mož je bil popolnoma prestrašen. Pes je cel čas ostro gledal dozdevnega zločinca. Končno pa se je izkazalo, da je mož popolnoma nedolžen in »Rolf« in njegova družba je odšla brez uspeha. Bog zna, komu bi še »Rolf« napravil tako nepriliko, če bi ga še enkrat pustili na sled. Zato so ga raiši odpeljali domov, da še nekoliko časa prakticira, da ne bo nadlegoval nedolžnih ljudi.

— **Usoda brezposelnega dekleta.** V Volšperku so aretirali 26letno brezposelno dekle Marijo Schöfmanovo zaradi vlačugarstva. V ponedeljek se je dekle v ječi obesilo, in sicer na podvezo. K sreči je prišel pravočasno ječar, ki je samomorilko rešil.

Istra.

— **Uboj v Boljuncu.** V nedeljo zvečer ob 9. je prišlo v Boljuncu do krvavega čina s smrtnim izidom. Sancin Lovro od Ivana iz Boljunca je zabodel z nožem Matijo Maverja iz Boljunca, da je bil na mestu mrtve. V ponedeljek popoldne se je vršila obdukcija. Vzrok krvavemu činu je staro sovraštvo. Do večerj popoldne niso mogli najti zločinca. Bržkone se je skrival v gozdič na Malem Krasu.

Umetnost in književnost.

— **Iz gledališke pisarne.** Jutri v četrtek zvečer (par-predstava) se prvič na slovenskem ozorju uprizori Skowronnekova vaška komedija v treh dejanjih »Štev. 17«, v kateri pisatelj, ki je tudi slovenskemu občinstvu dobro znan, na velezabaven in originalen način opisuje ljubzensko zgodbo jetnika št. 17 in pa počenjanje tihotapcev ob nemško-poljski meji. Igra, ki se odlikuje po svojem preprostonarodnem slogu in iz živga kmečkega življenja vzetih izbornih risanih tipih, je prepojena z zdravim humorjem, tako da prisili tudi najhujšega čemerneža do presrčnega smeha. Zato ni dvomiti, da se bo kot skoz in skoz zabavna igra priljubila tudi našemu občinstvu. Kakor sinoči pri »Velikem mrtvecu«, ki je topot privabil skoro za polno hišo občinstva in žel tople aplavze, tako bo tudi pri »Št. 17« med odmori koncertiral orkester »Slovenske Filharmonije«. Izvajal bo tele izbrane koncertne komade: 1. Strauss: Uvertura v 1001 noč; 2. Foerster: »Obletnica« iz opere »Gorenški slavček«; 3. Ganne: »La czarini«, mazurka. — Opera pripravlja Wagnerjevo veliko opero »Večni mornar«, ki se prvič uprizori v torek 22. t. m.; opereta študira Suppéjevo opereto »Boccaccio«, drama ima za tekoči teden pripravljeno še eno noviteto, Sudermannovo »Tihlo srečo«.

— **Iz gledališke pisarne.** Želeča pregnati mrtvilo, ki pri nas vlada med odmori in da iz prireditev v gledališču napravi prave družabne večere, je intendantka ukrenila, da bode poslej pri uprizoritvah vselega značaja med pavzami koncertiral orkester »Slovenske Filharmonije«. Izbrani koncertni program se bode objavljala na lepakih in v listih.

Novice.

— **Petindvajsetletnico** je slavil v sredo, 2. t. m., naš bratski list v Hamburgu, »Hamburger Echo«. Na 2. oktobra 1887. je izšla njegova prva številka, kot organ socialne demokracije Hamburg-Altona. Bil je to čas, ko je vladalo izjemno stanje proti socialistom, ko so s paragrafi hoteli zatreti delavsko gibanje. Samo v Hamburgu je znašalo leta 1887. število socialističnih pregnancev 350. Ali to ni gibanju škodovalo. Kakor so prvi kristjani dejali: kri mučenikovo za krščansko vero je seme za krščanstvo, ravno tako so lahko dejali naši sodrugi: socialistične žrtve so socialistično seme. Kljub vsemu preganjanju in vsej brutalnosti niso močne roke proletarcev izpušile svoje zastave. Vse kazni in vse srednjeveške stroge procese so naši sodrugi junaško pretrpeli. Ko je izšla prva številka, je napisal urednik sodrug J. Wedde na uvodnem mestu, da se list ne bo ogreval za nobeno politično stranko. Treba je bilo takrat, v času preganjanja socialistov, največje pozornosti. Samo nevtralen list je imel obstoj. Ko pa je leta 1890 bil odpravljen socialistični zakon, tedaj je tudi »Hamburger Echo« pokazal svojo pravo barvo in se pričel boriti za uveljavljanje socialističnih načel in za interese delavskega razreda. Da je delavstvo znalo ceniti delo svojega glasila, to kažejo naslednje številke: Ob pričetku je imel list komaj 8000 naročnikov, a danes jih ima 76.000, razproda pa se vsak dan 250.000 izvodov! V teh petindvajsetih letih so bili obojino uredniki lista na štiri let, štiri mesece in en dan zapora in na 15.000 mark globe. To so bili hudi udarci, ali naši hamburški sodrugi niso vzlic temu klonili in ne omagali. Naša želja je, da bi se list še nadalje tako krepko razvijal in da bi njegovo število naročnikov spodbudilo tudi naše delavstvo na delo za svoj list.

— **Denar, denar in zopet denar.** Avstrijski vojskovodja Montecuccoli je dejal že pred skoro tristo leti, da je najpotrebnejša stvar za uspešno vojno denar, denar in zopet denar. No, balkanskim državam ga je primanjkovalo že pred vojno. Pariški list »Figaro« pripoveduje naslednjo zabavno in dobro izmišljeno istorijo: Pariški poslanik neke balkanske države je bil pretečeni teden v groznih nevarnostih. Veliki izdatki za izmenjavanje brzojavk z domačo vlado so povzročili v dveh tednih okoli 10.000 frankov izdatkov. Blagajne na poslaništvu so bile že popolnoma izčrpane, poslanik je moral prekiniti vse zveze s svojo vlado. Poslanik je bil iznajdljiv mož, ta neprilika ga ni spravila v zadrego, pomagal si je na prav enostaven način: »napumpal« je v Parizu živeče podanike za vojni zaklad in dobil od njih po 100 do 1000 frankov. »Vojna« blagajna je bila zopet polna in brzojavke so zopet švigale semintje.

— **»Napredna« Avstrija.** Avstrija ni tako zaostala, kakor bi človek mislil. Sicer je res, da so delali štafažo pri septemborskemu klerikalnemu spektaklu uradniki, učitelji, oficirji, sploh vsi, ki imajo glavo na konopcu, ali to se n. pr. lahko opraviči z avstrijsko ljubeznivostjo, dobrosrčnostjo in uslužnostjo. V enem oziru je Avstrija resnično »napredna«. Leta 1910 je bila Avstrija na četrtem mestu svetovne produkcije piva. Leta 1911 se je pa na Avstrijskem zvarilo že za skoraj 10 procentov piva več kakor prejšnje leto, namreč 25.570.763 hektolitrov. Pri proizvodnji piva prekašajo našo domovino le Združene države, Nemčija in Anglija. Na enem polju se torej lahko kosamo z največjimi državami.

— **Proti smrtni kazni.** Švicarsko društvo pravnikov je pred kratkim razpravljalo o smrtni kazni za novi švicarski zakonik. S 25 glasovi večine so švicarski pravnik sklenili, da v novem zakoniku odpade smrtna kazen.

— **Premije za otroke.** Avstralski zvezni senat je sprejel zakon o materinstvu. Zakon določa premijo do 100 mark za vsakega otroka, ki se rodi v Avstraliji staršem belokožcem.

— **Mojstrski računar.** Na zadnji seji »Royal Asiatic Society« v Kolombi so zbrani učenjaki strmeli nad izredno računarsko zmožnostjo dečka Arumugama. V nekaterih sekundah je rešil deček najbolj zamotane računske naloge. Ena od nalog se je n. pr. glasila: »Trgovca napravi veliko pojedino. Ima 173 gostov, vsakega gosta pogosti z merico riža. Od vsake merice pa dobi svetišče 17 procentov riža. Koliko zrnc riža je dobilo svetišče, če je bilo v vsaki merici 3.341.272 zrnc riža?« Čez tri sekunde je deček povedal odgovor: Svetišče je dobilo 100.913.709 in 52 stotink zrnc riža. Seveda so gospodje, ki so dečka izpraševali, prej natančno izračunali naloge. Rekli so mu, da se je zmotil za deset zrnc. Ali računarček je odločno zmajal z glavo in ostal pri svojem. Gospodje so še enkrat preračunali in se sedaj prepričali, da je imel deček prav. Pri krajših nalogah je deček tako hitro računal, da je povedal že med napovedjo pravi rezultat.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdala in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Ljubljana« Tiskarna v Ljubljani.

Varujte se

ponaredb,

ki niso »FLORIAN« in zdravju ne koristijo!

Kdor vživa,
Zabi težav;
Danes vesel je,
Jutri pa zdrav!

Naslov za naročila: »FLORIAN«, Ljubljana.

Postavno varovano

Kavarna

Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Blanca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.
Postrežba točna. — Napitnina je odpravljena.

Cevlarskega pomočnika

sprejme takoj

Andrej Podrekar, Spodnja Siška

Kavskova cesta št. 131.

Kovaški pomočniki

kateri so zmožni tudi na pramožu delati se sprejmejo v tovarni vozov

Peter Keršič, Sp. Siška pri Ljubljani.

≡ Gostilna „LEON“ ≡

Florijanska ulica 6.

ima na razpolago vsak četrtek in nedeljo

purana, srno, divje zajce in drugo divjačino

.. najokusneje pripravljeno. — Vse druge dneve razne specialitete. ..

Točijo se zajamčeno pristna doletenjska in štajerska vina ter dvojno marčno pivo iz sodčka. — Za obilen obisk se priporočata

Leon in Fani Pogačnik.

V zalogi je vedno do 500 kosov od 2 do 60 K komad, tako da si vsakdo lahko izbere.

Ob nedeljah se dobivajo venci v isti hiši v I. nadstr.

Slavnemu občinstvu v mestu in na deželi vljudo priporočam največjo zalogo krasnih

nagrobnih vencev in trakov

z napisi.

— Zunanja naročila se izvršujejo hitro in točno. —

.. Cene brez konkurence. ..

FR. IGlič Ljubljana, Mestni trg št. 13-13.

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima doslej deset prodajalen in sicer:

Ljubljana: Sodna ulica 4; Vič-Glince: Tržaška cesta;
„ Krakovski nasip 10; Jesenice: „pri Ferjanu“;
„ Vodmat, Bohoričeva ulica; Jesenice-Fužine: na Savi, „pri Mengingerju“;
Siška: Kolodvorska cesta (v lastni hiši) Koroška Bela: „pri Pristavcu“;
Celovška cesta 1; Tržič: „Pot na Bistrico“.

Lastna pekarna je v Siški, Celovška cesta 1. — Osrednja pisarn a: v Siški, Kolodvorska cesta 56 (v lastni hiši), kjer je tudi glavno skladišče.

V Ljubljani je za pisma: poštni predal 13 (na glavni pošti) ter nabiralnik v prodajalni, Sodna ulica 4. — Cekovni in klerinski račun za denarni promet: št. 75.383 c. kr. poštne hranilnice.

Član društva lahko postane vsakdo, ki je svojepraven. Za pristop se je oglasiti bodisi v kaki prodajalni bodisi v pisarni. Pristopnina znaša 1 K delež 30 K.

Dosedaj so člani prejeli čistega dobička:

leta 1909.	..	K 2035.—	(prvo leto)
„ 1910.	..	„ 11365-25	
„ 1911.	..	„ 16610-45	
Skupaj	..	K 30010-70	

Hranilne vloge zadrušnikov se obrestujejo po 5 odstotkov od dne vloge dviga. — Hranilne vloge se sprejemajo v pisarni kakor tudi v prodajalnah proti potrdilu podpisanim po najmanj enem članu načelstva ter prodajalničnega poslovođa.

Nadzorstvo.

Načelstvo.

Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev v Ljubljani

r. z. z. o. z.

se priporoča cenjenemu občinstvu pri nabavi vsakovrstnega pohištva, ki ga izdeluje v lastni, najmoderneje opremljeni tovarni na Glineah pri Ljubljani.

Priporoča se tudi za vsa druga v mizarstvo stroko spadajoča dela.

Delo je vedno solidno, točno in prav poceni.

Proračune se določijo na zahtevo brezplačno v najkrajšem času.